

6. Бойко О. М. Інноваційне забезпечення розвитку промислових підприємств України [Електронний ресурс] / О. М. Бойко. – Режим доступу : <http://masters.donntu.edu.ua/2008/fem/ignatenko/library/st3.htm>

7. Дорошенко І. О. Інноваційний розвиток України: передумови та перспективи [Електронний ресурс] / І. О. Дорошенко. – Режим доступу : www.pdaa.com.ua/nr/pdf/46.pdf

8. Кизим Н. А. Организация крупномасштабных экономико-производственных систем. – Х. : Бизнес Информ, 2000. – 108 с.

9. Лепа Р. Н. Аналитические модели рефлексии принятия решений / Р. Н. Лепа, М. В. Мальчик, В. В. Трубочанин // Экономічна кібернетика. – 2010. – № 1–3(61–63). – С. 49 – 63.

10. Брюховецкая Н. Е. Привлечение капитала предприятиями на финансовом рынке: трансакционный подход / Н. Е. Брюховецкая, О. А. Богуцкая // Капитализация предприятий: теория и практика : монография / под ред. д.э.н., проф. И.П. Булева, д.э.н., проф. Н. Е. Брюховецкой; НАН Украины, Ин-т экономики пром-сти; ДонУЭП. – Донецк, 2011. – 328 с. – С. 207 – 228.

11. Брюховецька Н. Е. Економіка знань і промислова політика України / Н. Е. Брюховецька, І. П. Булев // Інновації: проблеми науки та практики : Монографія / Під ред. д-ра екон. наук, проф. Пономаренка В. С., д-ра екон. наук, проф. Кизима М. О., д-ра екон. наук, проф. Тищенко О. М. / ФОП Александрова К. М.; ВД «НЖЕК», 2008. – 232 с. – С. 66 – 78.

12. Стратегическое управление персоналом / Под ред. и с предисл. Лысенко Ю. Г. – Донецк : Юго-Восток, 2002. – 195 с.

13. Отенко И. П. Формирование стандартов менеджмента знаний / И. П. Отенко // Экономіка: проблеми теорії та практики. Випуск 244. Том 5 : зб. наук. праць. – ДНУ. – Дніпропетровськ. – 2008. – С. 1256 – 1262.

14. Отенко І. П. Аналіз та оцінка стратегічного потенціалу підприємства / І. П. Отенко, Л. М. Малярець, Г. А. Іваненко. – Наукове видання. – Харків : Вид. ХНЕУ, 2007. – 346 с.

15. Іванов Ю. Б. Роль оподаткування в стимулюванні інноваційних процесів / Ю. Б. Іванов // Проблеми розвитку податкової політики та оподаткування : Монографія / за заг. ред. Ю. Б. Іванова. – Харків : ВД «Інжек», 2007. – С. 88 – 111.

16. Вишневецкий В. П. Налогообложение: теории, проблемы, решения / В. П. Вишневецкий, А. С. Веткин, Е. Н. Вишневецкая и др.; Под общ. ред. В. П. Вишневецкого. – Донецк : ИЭП НАН Украины, 2006. – 504 с.

17. Реформирование налоговых систем. Теория, методология и практика : монография / [И. А. Майбуrows и др.]; под ред. И. А. Майбуrows, Ю. Б. Иванова, А. И. Крисоватого. – К. : Кондор, 2011. – 352 с.

18. Турбулентность налоговых реформ / С. И. Юрий, А. И. Крисоватый, И. А. Майбуrows, Т. В. Кошук. – К. : Знання, 2011. – 382 с.

19. Алексеев И. В. Налоговые инструменты научно-технической подготовки производства / И. В. Алексеев, С. И. Алексеева // БизнесИнформ. – Харьков : Изд. Дом «Инжек». – 2007. – № 12(2). – С. 15 – 17.

20. Алексеев И. В. Проблемы налогового стимулирования и регулирования инновационной деятельности. Реформирование налоговых систем. Теория, методология и практика : монография / И. В. Алексеев, С. В. Паранчук ; под ред. И. А. Майбуrows, Ю. Б. Иванова, А. И. Крисоватого. – К. : Кондор, 2011. – С. 261 – 272.

21. Загородній А. Г. Фінансово-економічний словник / А. Г. Загородній, Г. Л. Вознюк. – Львів : Видавництво Національного університету «Львівська політехніка». – 2005. – 714 с.

УДК 658.011.46:001.8

МЕТОДИЧНІ ПІДХОДИ ЩОДО ОЦІНКИ ЕФЕКТИВНОСТІ ДІЯЛЬНОСТІ ПІДПРИЄМСТВА

КАСИЧ А. О., ХІМИЧ І. Г.

УДК 658.011.46:001.8

Касич А. О., Хіміч І. Г. Методичні підходи щодо оцінки ефективності діяльності підприємства

У статті проаналізовано та систематизовано сучасні методи оцінки результатів діяльності підприємства. Визначено проблеми та наслідки їх впровадження. Обґрунтовано доцільність їх використання на основі вивчення досвіду зарубіжних підприємств.

Ключові слова: підприємство, методичні підходи, результати діяльності, ефективне функціонування.

Рис.: 1. **Табл.:** 2. **Бібл.:** 10.

Касич Алла Олександрівна – доктор економічних наук, професор, завідувач кафедри, кафедра бухгалтерського обліку, аналізу і аудиту, Кременчуцький національний університет ім. М. Остроградського (вул. Першотравнева, 20, Кременчук, 39600, Україна)

E-mail: kasich.alla@gmail.com

Хіміч Ірина Григорівна – студентка, Кременчуцький національний університет ім. М. Остроградського (вул. Першотравнева, 20, Кременчук, 39600, Україна)

E-mail: khimych.ira@yandex.ua

УДК 658.011.46:001.8

Касич А. А., Химич И. Г. Методические подходы к оценке эффективности деятельности предприятия

В статье проанализированы и систематизированы современные методы оценки результатов деятельности предприятия. Определены проблемы и последствия их внедрения. Обоснована целесообразность их использования на основе изучения опыта зарубежных предприятий.

Ключевые слова: предприятие, методические подходы, результаты деятельности, эффективное функционирование.

Рис.: 1. **Табл.:** 2. **Библ.:** 10.

Касич Алла Александровна – доктор экономических наук, профессор, заведующий кафедрой, кафедра бухгалтерского учета, анализа и аудита, Кременчуцкий национальный университет им. М. Остроградского (ул. Первомайская, 20, Кременчук, 39600, Украина)

E-mail: kasich.alla@gmail.com

Химич Ирина Григорьевна – студентка, Кременчуцкий национальный университет им. М. Остроградского (ул. Первомайская, 20, Кременчук, 39600, Украина)

E-mail: khimych.ira@yandex.ua

UDC 658.011.46:001.8

Kasich A. A., Khimich I. G. Methodological Approaches to Evaluating the Enterprise Activity Effectiveness

The article gives an analysis and a systematization of modern methods of the estimation of an enterprise's activities results. Problems and consequences of their introduction are defined. Reasonability of their application on the base of studying experience of foreign enterprises is grounded.

Key words: enterprise, methodological approaches, activities results, effective functioning.

Pic.: 1. **Tabl.:** 2. **Bibl.:** 10.

Kasich Alla A. – Doctor of Science (Economics), Professor, Head of the Department, Department of Accounting, Analysis and Audit, Kremenchuk Mykhailo Ostrohradskiy National University (vul. Pershotravneva, 20, Kremenchuk, 39600, Ukraine)

E-mail: kasich.alla@gmail.com

Khimich Irina G. – Student, Kremenchuk Mykhailo Ostrohradskiy National University (vul. Pershotravneva, 20, Kremenchuk, 39600, Ukraine)

E-mail: khimych.ira@yandex.ua

На сьогоднішній день у вітчизняних підприємств виникає необхідність використання нових методів оцінки результатів їх діяльності, оскільки старі підходи не забезпечують повного відображення всіх економічних показників, важливих для прийняття управлінських рішень. Тому проблема вибору найбільш прийняттого методу аналізу ефективності діяльності підприємства є досить актуальною і потребує подальшого дослідження.

Питанню методичних підходів оцінки результатів діяльності підприємства в теоретичному та практичному напрямках присвячено велику кількість праць зарубіжних і вітчизняних авторів. Серед них слід відзначити таких дослідників, як Каплана Р. [3], Мельник Ю. М. [6], Момот Т. В. [7], Нортон Д. [8] та ін.

Метою написання даної статті є аналіз і систематизація сучасних методів оцінки стану підприємства, визначення проблем їх впровадження, а також обґрунтування доцільності їх використання на основі вивчення досвіду зарубіжних підприємств.

У даний час велика кількість зарубіжних підприємств активно застосовує сучасні методи оцінювання результатів діяльності, які базуються на ринкових підходах або передбачають застосування принципу дисконтування.

Взагалі існують три традиційні методичні підходи щодо оцінки підприємництва:

1) *ринковий* (порівняльний) – заснований на порівнянні даного підприємства з аналогічними, уже реалізованими на ринку;

2) *дохідний* – заснований на доходах, створених на перспективній вартості майна і відображає переважну позицію покупця;

3) *витратний* – заснований на тому, що на результативність діяльності підприємства вказують його витрати [10].

Методи, що лежать в основі даних підходів, у своєму еволюційному розвитку пройшли низку перетворень (табл. 1).

Потреба у виникненні ефективних методів оцінки своєї діяльності з'явилася у підприємств США на по-

Таблиця 1

Розвиток методів визначення ефективності діяльності підприємства

Назва методу	Роки впровадження	Сутність
Модель Дюпона (Du Pont Model)	1920-ті роки	Система фінансового контролю, що являє собою модифікований факторний аналіз
ROI (Return On Investment) – рентабельність інвестицій		Інтегральний показник, що показує відношення чистого прибутку до вкладених коштів
EPS (Earnings per Share) – чистий прибуток на одну акцію	1970-ті роки	Показник, що визначає дохід у розрахунку на одну просту акцію
ROE (Return on Equity) – дохідність акціонерного капіталу	1980-ті роки	Відносний показник, що характеризує рентабельність власного капіталу, оцінює ступінь прибутковості підприємства відносно його власного капіталу
ROA (Return on Assets) – дохідність чистих активів		Відносний показник ефективності діяльності, частка від ділення чистого прибутку, отриманого за період, на загальну величину активів підприємства за період
CF (Cash Flow) – грошовий потік		Абстрагований від його економічного змісту числовий ряд, що складається з послідовно розподілених платежів за період
EVA (Economic Value Added) – економічна додана вартість	1990-ті роки	Фінансовий показник, що означає фактичний економічний прибуток підприємства
EBITDA (Earnings before Interest, Taxes, Depreciation and Amortization) – операційний прибуток		Аналітичний показник, що дорівнює доходу до сплати податку на прибуток, відсотків і амортизації
MVA (Market Value Added) – ринкова додана вартість		Є віддзеркаленням дисконтованої вартості усіх теперішніх і майбутніх платежів
BSC (Balanced Scorecard) – збалансована система показників		Система стратегічного управління організацією на підставі вимірювання та оцінки ефективності її діяльності за набором показників, що враховують всі суттєві аспекти діяльності підприємства
CVA (Cash Value Added) – грошова додана вартість		Показник, що показує віддачу від капіталу, що інвестується
TSR (Total Shareholders Return) – показник сукупної акціонерної дохідності		Показник, що відображає загальну дохідність акціонерів
CFROI (Cash Flow Return on Investment) – грошовий потік віддачі на інвестований капітал		Показник, що відображає відношення величини скоригованих грошових потоків і відтоків

Джерело: складено автором за даними [1, 4, 6].

чатку 1920-х років. Дані методи почали активно застосовувати підприємства і в інших країнах, оскільки вони стали досить простими в розрахунку. А розроблені в той час бухгалтерські операції з певними змінами і доповненнями використовуються й досі.

Зарубіжна практика свідчить про те, що більшість підприємств, використовуючи сучасні методики аналізу, вже оптимізували свою діяльність і піднялися на більш високий рівень. Серед них є такі інтернаціональні компанії, як Coca-Cola, Eli Lilly, SPX Corporation та інші, що зайняли сильні ринкові позиції, отримали підвищення цін на акції та зростання прибутків саме завдяки новим оціночним методам [7].

Окрім Сполучених Штатів Америки, сучасні підходи в своїй діяльності використовують також підприємства таких провідних країн світу, як Німеччина, Франція, Великобританія, Канада, Бразилія, Австралія, Туреччина та багато інших. Основною причиною активного розповсюдження даних підходів є їх дієвість, поєднана з умінням правильного застосування і сприймання самими підприємствами.

Система методів, за допомогою яких можна оцінити результати підприємницької діяльності, постійно оновлюється, з'являються все нові і більш складні. Тому виникає необхідність їх класифікувати за певними ознаками, залежно від того, що лежить в основі розрахунку того чи іншого показника (рис. 1).

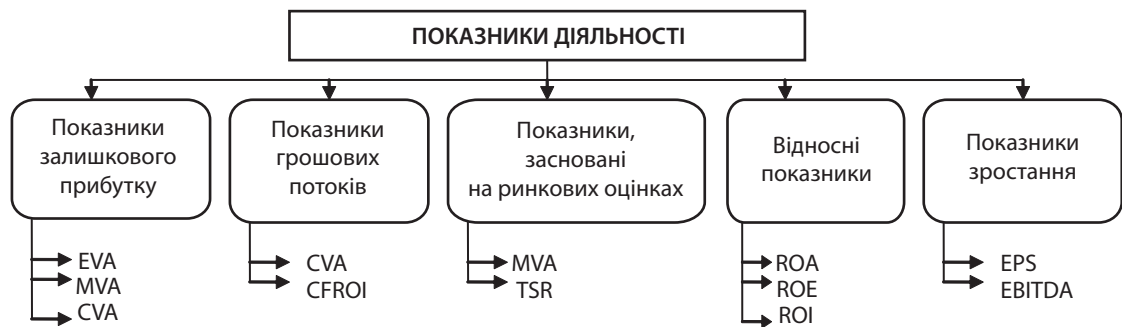

Рис. 1 Класифікація показників оцінки діяльності підприємства

Джерело: складено автором за даними [1, 2, 9].

Таблиця 2

Наслідки використання сучасних методів оцінки результатів діяльності

Переваги	Недоліки
Використання даних методів веде до більшого розуміння специфіки діяльності підприємства	Велика кількість припущень і прогнозів, використовуваних при розрахунку необхідних показників
Нові концепції вдало взаємодіють з уже існуючими, забезпечуючи тим самим підвищення ефективності діяльності	Розраховані показники є загальними й не вказують керівнику підприємства на конкретні недоліки
У сучасних методиках аналізу результатів діяльності враховується більш широкий спектр оціночних параметрів, ніж у традиційних	Спотворення фінансових результатів внаслідок використання сумнівних оціночних методів
Забезпечується кількісна і якісна узгодженість між різними показниками, що дає змогу більш цілісно визначити ефективність діяльності підприємства	Більшість нових методів виявляють недостатність даних фінансової звітності
З'являється важливість не лише фінансових, а й нефінансових показників	Самі лише розраховані показники не можуть бути основою для прийняття важливих рішень

Джерело: розробка автора.

Таким чином, маємо декілька груп показників. Кожний з них характеризується певними особливостями, різними значеннями і методиками розрахунку. Однак більшість з наведених показників не використовується вітчизняними підприємствами. Слід зазначити, що їх застосування могло б забезпечити ряд переваг і недоліків (табл. 2).

При впровадженні нових підходів на вітчизняних підприємствах виникає ряд перешкод, основними з яких є:

- 1) складність розуміння методики розрахунку сучасних показників;
- 2) виникнення проблем під час збору первинної інформації (як фінансової, так і нефінансової);
- 3) неналежний рівень підготовки персоналу, який має займатися розрахунками відповідних показників.

Крім вищенаведених проблем, не менш важливим є те, що більшості керівникам вітчизняних підприємств потрібні неабиякі зміни у свідомості, щоб почати застосовувати сучасні підходи оцінки їх діяльності. Адже все нове завжди насторожує і в певній мірі лякає, тому для його сприйняття й необхідні значні зусилля.

При цьому нові підходи на вітчизняних підприємствах все ж починають використовуватись. Але в порівнянні з розвинутими країнами світу наші досягнення є досить незначними. Так, за даними наукових досліджень [4, 5, 9], нові методи оцінки (як в Україні,

так і в Росії) використовуються лише на великих підприємствах – нафтогазовій галузі, телекомунікаційних компаніях, транспортних підприємствах-монополістах, у банківській сфері.

Тому для ефективного функціонування й оптимізації своєї діяльності вітчизняним підприємствам пропонується таке:

- ✦ застосовувати нові методики з урахуванням властивих їм недоліків;
- ✦ забезпечити працівників необхідними знаннями стосовно обраного оціночного методу;
- ✦ обирати лише ті методи, які найбільше відповідають специфіці діяльності даного підприємства і для яких є достатній обсяг необхідних даних;
- ✦ детально досліджувати кожний показник бухгалтерської звітності з метою уникнення розбіжностей фінансових результатів;
- ✦ створити метод трансформації поточних фінансових даних у такі, що можуть бути використані у нових технологіях аналізу.

Також слід уважно придивлятися до досвіду провідних зарубіжних підприємств, і, беручи його до уваги та комбінуючи частини різних методів, створювати власні, необхідні для ефективно роботи у сучасних умовах підходи щодо оцінки їх діяльності.

ВИСНОВКИ

У даній статті проаналізовано і систематизовано сучасні методичні підходи щодо оцінки результатів діяльності підприємств, виявлено переваги та недоліки їх використання. Можна стверджувати, що застосування цих методик має як позитивний, так і негативний характер. Це зумовлено незнанням вітчизняних підприємців багатьох технологій аналізу і неготовністю вводити певні новинки у свою діяльність.

У ході дослідження було визначено проблеми впровадження сучасних методів у практику вітчизняних підприємств, основними з яких є невідповідність фінансових даних у традиційній бухгалтерській звітності щодо розрахунку нових показників і технічна складність підготовчих робіт. Проте застосовувати дані підходи все ж є доцільним. Про це свідчить практика багатьох підприємств розвинутих країн світу, які завдяки новим технологіям аналізу вже оптимізували свою діяльність і піднялися на більш високий рівень. ■

ЛІТЕРАТУРА

1. Balanced Scorecard в Україні [Електронний ресурс]. – Режим доступу : bsc.org.ua
2. Волков Д. Л. Показатели результатов деятельности организации в рамках ВБМ / Д. Л. Волков // Российский журнал менеджмента. – 2005. – № 2. – С. 3 – 42.
3. Каплан Р. Организация, ориентированная на стратегию. Как в новой бизнес-среде преуспевают организации, применяющие сбалансированную систему показателей / Р. Каплан, Д. Нортон ; пер. с англ. – М. : Олимп-Бизнес, 2004. – 416 с.
4. Колісник М. К. Збалансована система показників як спосіб підвищення ефективності управління діяльністю

підприємства / М. К. Колісник // Науковий вісник НЛТУ України. – 2008 – № 18. – С. 225 – 229.

5. Малярець Л. М. Збалансована система показників в оцінці діяльності підприємства : монографія / Л. М. Малярець, А. В. Штереверя. – Х. : ХНЕУ, 2008. – 179 с.

6. Мельник Ю. М. Проблеми застосування збалансованої системи показників на вітчизняних підприємствах / Ю. М. Мельник, О. С. Савченко // Маркетинг і менеджмент інновацій. – 2011. – № 1. – С. 192 – 203.

7. Момот Т. В. Адаптація критичної концепції економічної доданої вартості (EVA) до економіки України / Т. В. Момот, Т. В. Гордієнко // Науково-технічний збірник «Комунальне господарство міст». – 2008. – Вип. 83. – С. 251 – 255.

8. Нортон Д. Сбалансированная система показателей. От стратегии к действию / Д. Нортон, Р. Каплан. – М. : Олимп-Бизнес, 2010. – 320 с.

9. Спільник І. Аналіз фінансової діяльності фірми / І. Спільник // Наукові записки : збірник наукових праць. – Тернопіль : Видавництво ТНЕУ «Економічна думка», 2006. – Вип. 16. – С. 78 – 82.

10. Ислямова Э. Р. Методы определения стоимости компании / Э. Р. Ислямова // Науковий вісник НГУ. – 2011. – № 1. – С. 112 – 120.